

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	484
Land:	Iran
Kilde:	Det svenske Regeringskansliet, Utrikesdepartementet.
Titel:	Mänskliga rättigheter i Iran 2011.
Udgivet:	1. juni 2012
Optaget på baggrundsmaterialet:	14. september 2012

REGERINGSKANSLIET

Utrikesdepartementet

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten kan inte ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna i landet. Information bör sökas också från andra källor.

Mänskliga rättigheter i Iran 2011

ALLMÄNT

1. Sammanfattning av läget för de mänskliga rättigheterna och trendanalys

Situationen för de mänskliga rättigheterna i Iran är fortsatt mycket allvarlig. Den till viss del positiva utveckling som kunde skönjas i början av 2000-talet har tydligt brutits. Sedan presidentvalet 2009 har situationen för de mänskliga rättigheterna i Iran kontinuerligt försämrats och de grundläggande medborgerliga fri- och rättigheterna liksom de politiska rättigheterna har kraftigt inskränkts. Regimen agerar kraftfullt mot nästan alla försök till oppositionell yttring. Under 2011 har trakasserier, godtyckliga frihetsberövanden och tortyr av aktivister ökat. Allt fler dödsstraff verkställs, under 2011 avrättades nästan dubbelt så många människor som året innan, (officiell siffra 437 stycken).

Många i samhället drabbas hårt av regimen repressiva politik och rädsla för oppositionella yttringar. Särskilt människor som arbetar med mänskliga rättigheter, inklusive kvinnors rättigheter, politiska dissidenter, personer som tillhör religiösa och etniska minoriteter, hbt-personer samt delar av kulturlivet utsätts ofta för trakasserier, godtyckliga fängelsedomar eller hot.

Statsreligionen och offertemat sedan kriget med Irak på 1980-talet används flitigt som förevändning för att legitimera förtryck av opposition och oliktankande. Det politiska ledarskapet åberopar ofta även det yttre hotet och nationell säkerhet för att rättfärdiga tillslagen mot oliktankande och försvarare av mänskliga rättigheter.

Som ett led i förberedelserna inför parlamentsvalet i mars 2012 agerade regimen förra året särskilt mot regissörer, journalister och aktivister på internet, särskilt bloggare och Facebook-användare. Straffen för internetrelaterade brott

har blivit allt hårdare och flera dödsdomar har förkunnats efter skenrättegångar. Fler journalister än tidigare sitter fängslade och Iran anses idag vara ett av de länder i världen där pressfriheten är som mest kringskuren.

Landets ekonomiska situation har förvärrats ytterligare med bland annat ökad inflation och tilltagande arbetslöshet. De ekonomiska sanktionerna mot Iran har också bidragit till det försämrade ekonomiska läget. Korruptionen är omfattande och utgör ett allvarligt samhällsgissel. De ekonomiska klyftorna i landet är stora och ökar till följd av inflation och vanstyre.

Iran har anslutit sig till flera av FN:s konventioner om mänskliga rättigheter men det finns stora brister i tillämpningen av dessa. Lagstiftningen åsidosätts eller tillämpas ofta utifrån politisk och religiös hänsyn. Systematisk förföljelse och trakasserier av personer som tillhör etniska och religiösa minoriteter fortgår alltjämt.

Rättsväsendet blir allt mer politiserat och domar och straffsatser mot för regimen misshagliga personer är ofta godtyckliga och rättsvidriga. En liten krets bland de styrande samhällsskikten kan sägas leva ett liv utan inskränkningar i sina rättigheter medan många andra har sett sina rättigheter åsidosättas.

2. Ratifikationsläget beträffande de mest centrala konventionerna om mänskliga rättigheter samt rapportering till FN:s konventionskommittéer

Iran har ratificerat följande konventioner:

- Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (ICCPR)
- Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ICESCR)
- Konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering (CERD)
- Konventionen om barnets rättigheter (CRC) samt det tillhörande protokollet om handel med barn och barnpornografi.
- Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD)
- Flyktingkonventionen samt det tillhörande protokollet från 1966

Iran har undertecknat men inte ratificerat följande konventioner:

- Barnkonventionens tilläggsprotokoll om barn i väpnade konflikter
- Barnkonventionens tilläggsprotokoll om handel med barn och barnpornografi
- Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen (ICC)

Iran har varken undertecknat eller ratificerat följande konventioner:

- De fakultativa protokollen om enskild klagorätt och avskaffandet av dödsstraffet till konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter
- Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt till konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter
- Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor och dess fakultativa protokoll om enskild klagorätt till
- Konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande bestraffning eller behandling, och dess fakultativa protokoll om förebyggande av tortyr
- Konventionen mot påtvingade försvinnanden (CED)

Iran har ännu inte ratificerat Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor (CEDAW), Konventionen mot tortyr (CAT) och Konventionen mot påtvingade försvinnanden (CED). Iran har reserverat sig mot att följa Tilläggsprotokollet om barn i väpnade konflikter för de fall det strider mot landets religiösa lagar.

Under 2003 och 2005 besökte sex av FN:s specialrapportörer för mänskliga rättigheter Iran. Sedan dess har inga ytterligare besök genomförts, trots försök från FN:s specialrapportörer. Flera av de centrala rekommendationer som besökande rapportörer har lämnat har inte implementerats. FN:s specialrapportör ansökte om inresetillstånd senast 2011 men nekades.

MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

3. Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Tortyr, kroppsbestraffning och allmänt förnedrande behandling är vanligt förekommande i Iran trots att det är förbjudet enligt den iranska konstitutionen. Få politiska mord eller avrättningar förekommer, men det är vanligt att åtalade döms till döden på vaga bevekelsegrunder och efter summariska rättegångar.

Psykisk och fysisk tortyr används som förhörsteknik och utförs systematiskt i fängelset och häkten, ofta i syfte att tvinga fram erkännanden. Trovärdiga källor rapporterar att våldtäkt på såväl män som kvinnor används som bestraffningsmetod och att allmänt förnedrande behandling är mycket vanligt förekommande. Exempelvis gör uppgifter under året gällande att fångar lämnats nakna i snön eller förvägrats medicinsk hjälp och behandling trots mycket dålig hälsa och hög ålder.

Besökare och tidigare fångar beskriver förhållandena i fängelser och häkten som allmänt svåra. I mars 2011 sade chefen för Irans fängelser, Gholamhossein Esmaili, att sedan 2009 hade 55 000 fångar fängslats men att ingen utbyggnad av landets anstalter hade utförts. I en debatt i parlamentets justitieutskott vederlades att det i vissa fängelser är så överfullt att fångar tvingas sova i trapporna. Många anstalter saknar grundläggande faciliteter såsom värmesystem, luftkonditionering, näringsriktig kost samt sanitets- och hygienresurser. Friska fångar placeras i fängelseceller tillsammans med sjuka och smittospridningen är påtaglig. Placering i isoleringscell förekommer som extra bestraffning och sjukvården på anstalterna är mycket bristfällig.

På Evin-fängelset i Teheran finns en hel sektion med personer som är fängslade av politiska skäl, till vilken ytterst få har tillträde. Många har inte delgivits formell dom och vet inte hur långt deras straff är. Det totala antalet politiskt motiverade fångar är svårt att uppskatta. De politiska fångarna delar ofta cell med kriminella. Under året har de politiskt motiverade tillslagen ökat och antalet gripna journalister, studenter, advokater eller bloggare har blivit fler. Tortyr och annan omänsklig behandling av politiska fångar är vanlig.

Spöstraff och amputation förekommer, men i vilken omfattning är svårt att säga. Spöstraff verkställs i stor utsträckning och ofta till följd av sedlighetsbrott (socialt umgänge med motsatta könet) och konsumtion eller innehav av alkohol. Amputationer av händer, tungor, öron, ögon och ben förekommer, men är inte vanliga. Under 2011 finns åtta obekräftade fall av amputering, sju av domarna uppges ha fastslagits till följd av stöld.

Uppgifter cirkulerar om frekventa övergrepp och tortyrliknande våld utfört av säkerhetsstyrkor och milis (Basij), inte bara vid förhör eller i fängelser utan även vid tillslag och gripanden. Dessa övergrepp renderar sällan rättslig påföljd för de ansvariga.

4. Dödsstraff

Dödsstraff i Iran utdöms enligt lag för mord, väpnat rån, våldtäkt, hädelse, sexuella brott (sodomi) och allvarliga narkotikabrott, liksom brott mot den nationella säkerheten, förräderi och andra högmålsbrott. Exakta uppgifter om

antalet avrättade finns ej tillgängliga och olika uppgifter figurerar. Under 2011 bekräftade iranska myndigheter 437 avrättningar, vilket är en anmärkningsvärd ökning från 2010 då 252 personer avrättades. Cirka 80 procent av de 437 var dömda för narkotikabrott. Särskilt under årets tre sista månader skedde en anmärkningsvärd ökning av tillämpningen av dödsstraffet. Även minderåriga har dömts till döden, men i regel avvaktar myndigheterna till dess personen i fråga blivit myndig innan domen verkställs.

Dödsstraff verkställs oftast genom hängning och emellanåt är avrättningarna offentliga. Stening förekommer, men är ovanligt. Det senaste kända fallet är från 2009. I december 2011 beslöt iranska myndigheter att i det kända fallet Ashtiani (den person som senast dömts till döden genom stening) tillämpa hängning istället för stening. Domen har ännu inte verkställts.

Mörkertalet över antalet avrättade bedöms vara mycket stort. Utöver de 437 officiellt bekräftade avrättningarna finns uppgifter om att det 2011 skulle ha verkställts ytterligare drygt 200 (249 enligt FN:s specialrapportör Ahmad Shaheed) avrättningar som inte bekräftats av det iranska rättsväsendet. Flera av dessa utfördes sannolikt på landets anstalter. Det går att på goda grunder förmoda att flera av dessa avrättats på grund av sina politiska ställningstaganden, men att narkotikabrott eller hot mot nationell säkerhet åberopats vid fastställandet av domarna. Flera har dömts till döden i bristfälliga rättsprocesser.

Ett nytt inslag under året var dödsdomarna mot bloggare eller personer som ägnar sig åt annan internetrelaterad verksamhet. Åtminstone tre dödsstraff utdömdes och samtliga rönt stor uppmärksamhet. Inga av dessa domar har ännu verkställts.

5. Rätten till frihet och personlig säkerhet

Brott mot klädkoden, innehav av alkohol och narkotika, berusning och umgänge mellan ogifta av det motsatta könet används som förevändning för att kunna gripa personer och sedan utkräva mutor. I samband med detta förekommer hot och trakasserier. Poliskåren såväl som säkerhetstjänsten anses mycket korrupt och även i samband med privata tillställningar grips ibland deltagare i syfte att utkrävas mutor för att vederbörande ska släppas. Företrädesvis unga människor utsätts för denna behandling.

Straffen för till exempel felaktig klädsel eller alkoholinnehav kan rendera en varning, böter eller fängelse. De senaste åren har dock vissa lättnader gjorts. Den privata sfären inkräktas mer sällan och färre tillslag mot privata tillställningar kan noteras. En lite mer avslappnad inställning tillämpas också vad gäller bruket av den muslimska huvudduken. Det ter sig som att regimens

ökade tillslag mot oppositionella har skett på bekostnad av minskad kontroll av iraniernas privatliv.

Trakasserier och hot mot för regimen misshagliga personer är vanliga och det förekommer att dessa tillfälligt frihetsberövas. Godtycklig frihetsberövning kan permanenteras i form av husarrest. De två frontfigurerna från protesterna efter presidentvalet 2009, Mir Hossein Mousavi och Mehdi Karroubi, är två exempel på detta.

Varje iransk man kan få pass med undantag för regimkritiska personer och politiskt aktiva personer (separatister) tillhörande de etniska grupperna. Att beslagta eller förvägra någon pass är vanligt förekommande och kan användas som straff. Kvinnors möjlighet att få ett pass och lämna landet är villkorat. En gift kvinna måste alltid ha sin mans tillåtelse för att få ett pass utfärdat och en kvinna under 18 år måste ha godkännande av sin far eller annan förmyndare. Däremot behöver inte en ogift kvinna över arton år någon manlig släktings godkännande för att kunna erhålla ett pass. Resor till Israel är förbjudna, vilket gäller alla iranska medborgare.

6. Rättssäkerhet och rättsstatsprincipen

Rättsystemet i Iran är mycket politiserat och präglas av oförutsägbarhet och korruption. I praktiken saknas ett självständigt rättsväsende. Det utsätts för påtryckningar från olika grupper och individer inom samhällssystemet, bland annat genom politiska och religiösa diktat mot personer vilka uppfattas som hot mot maktetablissemangets intressen.

Det legala ramverket i Iran är svagt och tvetydigt. Brottsrubriceringar som exempelvis ”hot mot islamiska värderingar”, ”brott mot Gud” och ”hot mot nationell säkerhet” lämnar ett godtyckligt tolkningsutrymme och öppnar för missbruk och tvetydighet. Ett grundläggande problem är att enskilda domare, som inte sällan saknar formell juridisk utbildning, inte enbart förväntas döma utifrån kodifierad lag. I många fall baseras domarna på tolkningar av religiösa skrifter och uttalanden av religiösa auktoriteter vilket skapar inkonsekvens, osäkerhet och sammanblandning av rättskällor. Huvudprincipen är dock att islamisk rätt (shari’ah) har företräde framför annan lag. Ett exempel är konvertering från islam som inte är ett brott enligt iransk civil straffrätt, men däremot är brottsligt enligt islamisk rätt och bestraffas med döden.

Inom islamisk rättstradition, som också är basen för Irans statsskick, är Guds lag evig och gäller även om det råkar vara så att mänskligheten ännu inte stiftat egna lagar enligt denna eviga rätt. Det ankommer på de rättsvårdande myndigheterna att tolka Guds lag vilket öppnar för politiserade domar.

I december 2011 antogs en ny iransk strafflag. Den har ännu inte översatts, men enligt uppgift är den mycket lik den föregående, dock med ett par skillnader. Stening nämns inte längre explicit som obligatorisk straffsats vid otrohet och dödsstraffet kan ej längre utdömas till minderåriga. Dock har paragrafer tillagts som öppnar för domare att utdöma det grövsta straffet även för minderåriga i det fall brottet ”strider mot Guds lag”. Det lämnas alltså till domaren att slutligt avgöra nivån på straffet. Samma kryphål lämnas för stening, då en ny paragraf ger en domare rätt att vid fall som inbegriper otrohet hänvisa till en fatwa från en ” trovärdig religiös källa” vid val av straffsats. En majoritet av de högsta religiöst lärda i landet förespråkar stening som straff vid otrohet varför det fortfarande får sägas vara möjligt att tillämpa.

Straffsatserna vid homosexuella handlingar (sodomi) har förändrats. Tidigare dömdes alla inblandade parter i frivilligt homosexuellt umgänge till döden, men numer kan den som är gift undgå dödsstraffet.

Domstolsväsendet har flera parallella instanser. Revolutionsdomstolar dömer i politiska rättegångar. I de allmänna domstolarna finns formellt garantier för rättssäkerheten genom rätt att överklaga och rätt till fritt val av försvarare, vilka dock sällan efterlevs i praktiken. Bristerna i rättssäkerheten förstärks även genom bristen på kvalificerade domare. I Iran finns flera specialdomstolar bland annat för pressfrågor och för statsanställda. Det finns också militärdomstolar vilka, liksom de religiösa domstolarna för religiösa företrädare, måste betraktas som forum för ideologisk kontroll. De religiösa domstolarna lyder direkt under den Högste Ledaren och omnämns inte i Irans konstitution som en del av det ordinarie rättsväsendet.

Advokatsamfundet är uppdelat i två olika organisationer. Dels det traditionella samfundet och dels *Centre for Legal Consultants for the Judiciary*, vilket tar betydligt större hänsyn till religiösa meriter och politiska aspekter än akademiska. Trenden från föregående år håller i sig i det att den senare blir alltmer inflytelserik. Det iranska rättssystemet blir i allmänhet allt mer politiserat med en komplicerad struktur, allt fler regelstridiga processer samt godtyckliga och politiserade domar.

7. Straffrihet

Enstaka fall har förekommit där myndighetspersoner som brutit mot lagen och exempelvis utfört dödsmisshandel har dömts för sina brott. Dock är det tydligt att myndighetspersoner, särskilt högre uppsatta och i ansvarsställning, inte behöver följa alla landets lagar. Detta gäller egentligen alla områden från mänskliga rättigheter till möjligheten att få bygglov, försäkringar, utbildningsmöjligheter för sina barn eller pension. Personer som hör till det högre ledarskiktet, säkerhetsstyrkorna och försvarsmakten åtnjuter stora

fördelar i samhället. I realiteten åtnjuter de åtals- och strafffrihet och de kan verka utan nämnvärd hänsyn till lagar och förordningar. Underlåtenheten av staten att utreda och bestraffa brott begångna av personer i maktställning är väl förankrad i samhället och följer en långvarig iransk tradition som accentuerades under och precis efter den islamiska revolutionen.

Att vinna framgång i en rättsprocess mot personer i maktställning får anses som utsiktslöst och dessutom förknippat med en avsevärd risk att själv råka illa ut.

8. Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive på internet

Yttrandefriheten i Iran är kraftigt beskuren och har blivit ännu sämre under året. Den grundlagsskyddade rätten att fritt hysa och uttrycka åsikter respekteras inte i Iran. Utrymmet att offentligt uttrycka en från regimen avvikande åsikt är minimal och de som gör så straffas ofta mycket hårt. Många med för regimen obekväma åsikter riskerar att fängslas, trakasseras och förföljas.

Det råder nolltolerans mot vissa specifika åsikter. Till exempel är det inte tillåtet att framföra kritik mot statsskicket eller den Högste ledaren. Stöd till Israel är förbjudet liksom kritik av den rådande tolkningen av islam (shia-islam) och dess åtföljande rättsskipning. Sådan kritik är förknippad med mycket stora risker för den som framför den.

Tryckfriheten i Iran är mycket reglerad och via censurmyndigheterna har regimen näst intill full kontroll över mediavärlden. Det finns fortfarande ett fåtal tidningar som kallar sig reformistiska (exempelvis *Etemad*), men de är kraftigt censurerade och tvingas ibland stänga ned tillfälligt. Förhandscensur förekommer inte men journalister som ger uttryck för eller återger kritik mot landets ledare riskerar att fängslas. Under 2011 stängdes tre av de få kvarvarande tidningar med reformistisk prägel (*Sokhan-e Tazeh*, *Sharvand-e Emrouz* och *Rouzegar*). Den interna splittringen inom makteliten återspeglas också i mediebranschen.

Under det sista halvåret 2011 fängslades fler journalister än vanligt, sannolikt i ljuset av parlamentsvalet i mars 2012. Många av de fängslade anklagades för att ha verkat mot nationell säkerhet eller för att ha spridit propaganda mot det politiska/religiösa ledarskapet. Revolutionsgardet har inlett en ”Operation Rävöga”, i syfte att motarbeta BBC:s verksamhet i Iran, bland annat har kanalens sändningar störts (BBC tillåts inte verka i Iran och sänder från UK) och flera iranier med familjemedlemmar som i utlandet arbetar för *BBC Persia* har gripits och förhört.

Det är svårt att veta det exakta antalet fängslade journalister i Iran, men enligt ”Kommittén för skydd av journalister” (CPJ) sitter åtminstone ett sitter 42 journalister fängslade och ytterligare arton har tvingats i exil. Allt sedan protesterna efter presidentvalet 2009 har utvecklingen varit negativ och i sitt pressfrihetsindex rankar *Reportrar utan gränser* Iran som nummer 175 av 179. Informationsfriheten blir allt sämre och situationen för de som använder sig av sociala medier har kraftigt försämrats. Under året har regimen tagit mycket tydliga krafttag för att öka kontrollen av internet. Insatserna ska ses som en följd av den explosionsartade ökningen av antalet internetanvändare i Iran (enligt uppgift uppemot hälften av befolkningen) och den nya datalagen som trädde i kraft 2009. Uppkopplingen har försämrats, filtreringen av för myndigheterna misshagliga sidor har ökat och under kritiska dagar (Revolutionsdagen, årsdagen för protesterna efter presidentvalet et cetera) har internet och mobiltelefoni stängts helt. En ny cyber-polisstyrka har etablerats under året med uppgift att övervaka oppositionella yttringar på nätet. I en vidareutveckling av datalagen har den i Iran mycket utbredda användningen av antifilter (VPN) kriminaliserats och regimen har påbörjat försök att konstruera ett eget iranskt internet som ska ersätta det befintliga. De få internetkaféer som finns måste numera registrera sina användare och rapportera näthistoriken för sina kunder till myndigheterna.

Tillslagen har ökat och straffsatserna blivit hårdare mot de som bloggar, twittrar eller använder sig av andra sociala medier. Åtminstone tre bloggare har under året dömts till döden och flera andra sitter fängslade på obestämd tid. Det är anmärkningsvärt med vilken systematik journalister och bloggare förföljs och hur hårda straff de tilldelas. Ett urval av uppmärksammade fall under året följer nedan:

- cyberaktivisten, bloggaren och satirikern Mehdi Alizadeh dömdes till döden för krig mot Gud (*moharebeh*) för sina karikatyror av högt uppsatta politiker i Iran.
- webbdesignern Saed Malekpour dömdes till döden för att ha förolämpat islam. Malekpour konstruerade ett bildpubliceringsprogram som sedan användes av en okänd person för att publicera pornografi.
- IT-studenten Vahid Asghari sålde näthotell till regimkritiker och dömdes till döden för krig mot Gud (*moharebeh*).

En annan trend under året är de ökade tillslagen mot den kulturella sektorn. Flera regissörer och kulturpersonligheter har fängslats och belagts med yrkesverksamhets- och utreseförbud. Kollegor till de fängslade har utsatts för utpressning och trakasserier. Regissören Jafar Panahi är det mest kända exemplet med sitt sexåriga fängelsestraff och tjugoåriga verksamhetsförbud. Under året har regimen stängt ned *House of Cinema*, den iranska filmindustrins

paraplyorganisation och samlingsplats för intellektuella kulturpersonligheter som också stött de fängslade regissörerna. Vidare greps sex dokumentärfilmare under året, anklagade för att jobba för BBC. Samtliga släpptes efter ett drygt halvår.

9. Mötes- och föreningsfrihet

Mötesfriheten i Iran är mycket beskuren. Myndigheterna är ytterst känsliga för icke-sanktionerade politiska möten och agerar resolut mot bildandet av informella nätverk. Även nätverk som ägnar sig åt opolitisk verksamhet bemöts med misstänksamhet. Varje gång sanktionerade manifestationer hålls under de religiösa högtiderna eller nationaldagen och många människor förväntas samlas agerar myndigheterna påtagligt nervöst och mobiliserar överdrivet stora polis-, säkerhetstjänst- och militärstyrkor. I stort sett varje folksamling som överstiger ett fåtal personer övervakas noggrant av polis och säkerhetstjänst. Att ansöka om tillstånd för demonstration är i dagsläget otänkbart, då anmälan i sig är förenad med mycket stora risker.

Viss opolitisk föreningsverksamhet förekommer, men i relativt liten utsträckning. Föreningsfriheten fastslås i den iranska konstitutionen men begränsas av att verksamheten inte får strida mot islams grundläggande principer.

Den kulturella sektorn har under året fått se sin verksamhet politiseras av det politiska ledarskapet. Lagen om att all inspelning av film måste förhandsgranskas har applicerats allt mer och utrymmet för att uttrycka sig fritt inom film- och teaterbranschen blir allt snävare. Det finns dock fortfarande, framförallt i Teheran, en icke oansenlig andel privata gallerier som får tillstånd att organisera okontroversiella utställningar.

10. Religions- och övertygelsefrihet

Att fritt välja och utöva sin religion är inte tillåtet. Den dominerande statsreligionen, shiaislam, dominerar helt samhället och rättsapparaten. Konstitutionen slår fast att shiaislam är landets statsreligion. Att avsäga sig sin islamska tro är belagt med dödsstraff och som exempel kan nämnas det aktuella fallet med den kristne konvertiten Pastor Yousef Naderkhani som dömdes till döden för att ha konverterat till kristendom.

Enligt konstitutionen åtnjuter kristendom, judendom och zoroastrianism en särställning. Dess företrädare tillåts utöva sin religion och sina seder och bruk, dock får ingen missionerande verksamhet förekomma. Av det iranska parlamentets 290 platser är fem reserverade för minoritetsgrupper, två för landets armenier (kristna), en för landets judar, en för landets zoroastrier och

en för landets assyrier (kristna). Dessa till viss del etniska och till viss del religiösa minoriteter är inte i alla avseenden att betrakta som förtryckta eller förföljda, däremot står de på sätt och vis utanför samhället med exempelvis små eller obefintliga möjligheter att göra karriär inom staten.

Sunnimuslimer är i minoritet och får även de utöva sin religion (sunnimuslimerna finns främst bland landets araber, balucher och kurder), dock med vissa svårigheter. Under året har en sunnimuslimsk församling fått sin egendom konfiskerad och förvägrats bygglov för byggandet av en ny moské i Teheran. Att som sunnimuslim privat utöva sin tro är dock inte förknippat med några svårigheter.

Sedan valet 2009 har en ökning av trakasserierna mot religiösa minoriteter noterats. Särskilt utsatta är bahaier, konvertiter från shia/sunni-islam och sufier (dervischer). Förgreningar av islam, framför allt bahai, betraktas som avfallingar och är som sådana olagliga. Dess anhängare fängslas, förtrycks systematiskt och trakasseras. Icke-muslimer demoniseras ofta i press och den Högste ledaren själv har flera gånger under 2011 uppmanat till kamp mot ”falsk tro”.

Revolutionsdomstolarna har under 2011 fängslat sju professorer vid BIHE (*Bahai Institute of Higher Education*) som samtliga dömdes till långvariga fängelsestraff för att ha utövat sin religion. Vid årets slut var över 80 bahaier frihetsberövade. Det är svårt för anhängare av bahai-tron att få tillträde till utbildning och arbetsmarknad, då myndigheterna systematiskt motarbetar församlingsmedlemmarna. Sufierna trakasseras och utsätts för diskriminerande åtgärder. Under året har flera sufier arresterats på till synes lösa grunder och säkerhetsstyrkor rapporteras vid ett tillfälle ha öppnat eld vid ett församlingsmöte för *Gonabadi Dervishes* (en sufiorden) och då gripit 72 anhängare från församlingen.

11. De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Rätten att delta i det politiska livet och driva egna frågor är mycket beskuren. Endast ett snävt spektrum av uppfattningar tolereras. Möjligheten att ställa upp i allmänna val och att arbeta i offentlig tjänst finns i praktiken bara för personer med tillåtna åsikter. Rösträtten gäller för alla från arton års ålder. I de allmänna valen tillåts inga utländska valobservatörer.

Irans formella politiska maktstruktur är invecklad med ett flertal rivaliserande organ, vilka motiveras snarare av ekonomiska än religiösa och politiska skäl. Landets tre elitgrupper - militären, prästerskapet och inflytelserika affärsgrupperingar - kämpar om makten över stora affärsintressen och maktkonsolidering snarare än över möjligheterna att driva samhället i en viss

politisk riktning. Organiserad opposition tillåts inte i Iran, dock är en icke obetydlig andel av befolkningen kritisk till hela eller delar av samhället/ledarskapet.

Den högsta politiska och religiösa makten innehas av den religiöse Högste ledaren som står över både president och parlament och som är förbehållen rätten att intervensera inom alla maktsfärer. Den Högste ledaren utses på livstid av Expertrådet, som i teorin har rätt att avsätta honom under särskilda förhållanden. Ayatolla Ali Khamenei innehar posten sedan 1989. Expertrådet är satt att granska den Högste ledarens ämbetsutövning och består av åttiosex skriftlärda som utses i allmänna val vart åttonde år. I praktiken fungerar dock rådet som en rådgivande institution till den Högste ledaren.

Väktarrådet fyller en lagrådsliknande funktion. Det ska tolka konstitutionen och granska att all lagstiftning som antas av parlamentet är förenlig med islam och den iranska konstitutionen. Det granskar även kandidater inför val till parlament, president och Expertrådet. Väktarrådet är en av de mäktigaste institutionerna i Iran och består av tolv personer, sex teologer som utses av den Högste ledaren och sex jurister på förslag av parlamentet efter den Högste ledarens och chefen för rättsväsendets anvisningar.

Presidenten har enligt konstitutionen den näst högsta positionen i det politiska systemet och utses i allmänna val vart fjärde år. Presidenten utser regeringen men har inte ansvaret för landets militärstyrkor och utrikespolitik, något som ligger under den Högste ledaren.

Den lagstiftande makten i Iran utövas av ett folkvalt parlament med 290 ledamöter. Val till parlamentet hålls vart fjärde år, senast i mars 2012. För att en person ska tillåtas kandidera till parlamentet eller som president krävs först att han eller hon godkänns av Väktarrådet, som har till uppgift att se till att endast personer som anses som lämpliga får ställa upp i valet. Lämplighetsbedömningen görs i enlighet med vissa kriterier, bland annat måste kandidaten svära trohet till den islamiska revolutionen och statsskicket (de rättslärdas styre). Flera kriterier är godtyckliga och används ofta för att neka kandidatur till för ledarskapet misshagliga personer. Ett stort antal kandidater diskvalificerades inför presidentvalet 2009 och parlamentsvalet 2012.

För att lösa och medla i konflikter mellan parlamentet och Väktarrådet finns ett särskilt Råd för ändamålsenlighet (*Expeditionsråd/Expediency Discernment Council*). Rådet består av de skriftlärda från Väktarrådet och andra representanter utsedda av den Högste ledaren på treårsmandat. Rådet är mycket mäktigt, då det i praktiken (precis som Expertrådet) fungerar som en rådgivande institution till den Högste ledaren.

En av regeringens 21 ministrar är kvinna (hälsoministern). Under mandatperioden 2008-2012 var åtta av 290 parlamentsledamöter kvinnor.

Lagen som reglerar upprättande och aktivitet för politiska partier genomgår i dagsläget en tredje revision. I det nya förslaget skärps kriterierna för att starta och driva politisk verksamhet och en särskild kommission föreslås övervaka och utvärdera alla politiska partier och dess göromål.

EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

12. Rätten till arbete och relaterade frågor

En förhållandevis stor del av befolkningen driver traditionellt småskaligt jordbruk. I landets mer moderna arbetsliv råder en hög arbetslöshet och många arbeten ger en låg inkomst som svårligen räcker till mer än de mest basala behoven. Den ekonomiska situationen har under året ansträngts ytterligare med ökad inflation och prisstegringar på en mängd varor såsom bensin, bröd och mjölk, detta sedan ett omfattande subventionssystem avskaffades. Det statliga bidrag som infördes för att kompensera för subventionsreformen och som delas ut till medborgarna bidrar till att många klarar sin mest grundläggande försörjning.

I landets offentliga sektor är lönerna ofta så ringa att många tvingas arbeta extra för att dryga ut inkomsten. De viktigaste positionerna i staten är förbehållna personer med kontakter och bakgrund i inflytelserika kretsar. För dessa positioner och för höga poster inom statliga bolag och utbildningsinstitutioner granskas kandidater för anställning med avseende på ideologi och religion. Religiöst, politiskt och avvikande från den heterosexuella normen diskrimineras kontinuerligt på arbetsmarknaden. Anställda personer granskas löpande av den så kallade moralpolisen som är en del av Revolutionsgardet. I slutet av 2011 påbjöds en ny klädkod för kvinnor i offentlig sektor.

Fackföreningar är förbjudna i Iran, dock finns ett mycket litet antal sammanslutningar och stödgrupper av arbetare, exempelvis för busschaufförer och metallarbetare i Teheran och för bagare i Kurdistan. Dessa har i regel mycket litet manöverutrymme och att engagera sig är förenat med stora risker. Under 2011 greps flera fackföreningsledare och vid årets slut satt minst åtta fängslade för "hot mot nationens säkerhet".

Vid årsskiftet uppgavs officiellt landets arbetslöshet vara 12,3 procent. I verkligheten är dock arbetslösheten väsentligt högre. Inflationen ligger enligt olika officiella och halv-officiella siffror kring 20 procent. Återigen är dock den reella siffran sannolikt väsentligt högre

Av ILO:s åtta konventioner har landet inte ratificerat konventionerna för föreningsfrihet och förhandlingsrätt (nummer 87 och 98) samt konventionen om förbud mot barnarbete (nummer 138). Tillämpningen av de övriga kan sägas vara bristfällig.

13. Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Rätten till grundläggande hälsovård är fastslagen i konstitutionen och någon åtskillnad mellan kön görs inte i den. Denna rättighet är dock i praktiken begränsad. För barn gäller att fadern måste konsulteras vid medicinsk vård, moderns legala rättigheter att bestämma över barnens medicinska vård är kringskuren.

Knappt tio procent av befolkningen saknar sjukförsäkring. Enligt WHO råder i hälsosektorn brist på resurser och man saknar en modern administration. Delar av landet, främst provinsen Sistan-Baluchistan, är ytterligare förfördelade.

Narkomanvården i Iran är i regel human och värdig. Enligt UNODC behandlas runt 40 000 narkomaner i olika rehabiliteringsprogram och samarbetet med frivilligorganisationer är god. HIV-spridningen har minskat under de senaste åren.

14. Rätten till utbildning

Irans konstitution garanterar varje medborgare rätten till utbildning och cirka 95 procent av alla barn är inskrivna i grundskolan. Klasserna är i regel stora och standarden på undervisningen varierar, men får anses vara relativt god i ett regionalt perspektiv.

Enligt lag är barn berättigade till fri skolgång till tolv års ålder. I praktiken kräver skolorna en ringa ersättning för löpande kostnader. Bland fattiga och bland flyktingar förekommer att barn sätts i arbete istället för att gå i skola. Vissa religiösa grupper i samhället, exempelvis bahaerna, förvägras högre utbildning. Det förekommer därför att bahaier driver utbildning i egen regi.

En majoritet av de universitetsstuderande är kvinnor. Förtur till högre utbildning ges till de som arbetar för regimen, särskilt medlemmar i Basijs ungdomsorganisation.

15. Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Enligt UNDP:s *Human Development Index* bedöms Iran ha mellan medel och hög mänsklig utveckling och placerar sig på plats 88 av 187 länder. Mätningen

är gjord innan de senaste internationella sanktionerna från 2010 och 2012 trädde i kraft. Levnadsstandarden är låg i de fattigaste delarna av befolkningen och mycket hög hos den ekonomiska eliten, klassklyftorna är mycket stora, så även skillnaden i levnadsstandard mellan stad och landsbygd.

Överlevnaden tryggas för många till viss del av ett omfattande subventioneringsprogram för bland annat livsmedel, vilket förutses avvecklas under de kommande åren. Cirka tio miljoner personer lever under den absoluta fattigdomsgränsen och cirka trettio miljoner lever under den relativa fattigdomsgränsen.

Den ekonomiska situationen i landet har drabbat befolkningen hårt. Under året har priserna på basvaror stigit, valutan fallit dramatiskt och köpkraften minskat. Sanktionerna kommer att utmana den redan hårt ansträngda iranska ekonomin ytterligare.

OLIKA GRUPPERS ÅTNJUTANDE AV DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

16. Kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter

Kvinnor har i det iranska samhället inte samma ställning som män. Principen om lika rättigheter oavsett kön är inte giltig enligt den i Iran gällande uttolkningen av *sharia*-rätten – särskilt inte inom familjerätten. Kvinnor åläggs strikt klädkod och ska täcka sitt hår på allmän plats. Efterlevnaden av dessa regler bevakas av sedlighetspolisen.

Landets religiösa lagar får särskilda konsekvenser för kvinnor. Kvinnors ord väger inte lika tungt som mäns i rättstvister (till exempel motsvarar en mans vittnesmål två kvinnors), speciella regler gäller för kvinnors klädsel och uppträdande med mera. Kvinnor har en rättsligt svagare ställning än män och vissa lagar, exempelvis familjerätten, innebär mer omfattande inskränkningar i kvinnors liv än i mäns. Brott mot kvinnor, till exempel våldtäkt eller sexuellt ofredande, kan svårligen beivras då kvinnor riskerar att råka illa ut på grund av sina anklagelser. Kvinnor som anklagar män för denna typ av brott löper allmänt sett ofta stor risk att själva bestraffas av rättssystemet, då de exempelvis riskerar att dömas för utomäktenskapligt umgänge. Skulle ett sådant brott bevisas är straffet för förövaren lika med döden.

Skilsmässa förekommer, men för att det ska bli verklighet måste mannen ge sitt godkännande. I den yngre generationen och medelklassen och bland progressiva iranier är det inte ovanligt att mannen och kvinnan i samband med giftermålet upprättar ett separat juridiskt bindande avtal som ger kvinnan lika arvsrätt i händelse av dödsfall eller skilsmässa.

Våld mot kvinnor är förbjudet men religiösa lagar och ett traditionellt synsätt gör att det i praktiken ändå är vanligt förekommande.

Trafficking är ett utbrett problem. Unga flickor från fattiga familjer lockas till rika städer i grannländerna där de hamnar i en beroendeställning och utnyttjas sexuellt.

De religiösa lagarna tillåter temporära äktenskap (*sigheh/mota'ah*) som tjänar som ett lagligt sätt att köpa sexuella tjänster av kvinnor. En kvinna saknar lagliga möjligheter att hindra sin man att ingå sådana tillfälliga äktenskap med andra kvinnor.

Abort är illegalt i Iran. Undantag kan göras om moderns liv är i fara eller om fostret är missbildat. Preventivmedel säljs öppet på apotek. Inga uppgifter finns om att kvinnlig könsstympning förekommer i Iran.

Mord på grund av skam, så kallade hedersbrott, kan förekomma på landsbygden men är ytterst ovanliga. Denna typ av brott är illa sedda och anses även strida mot islam.

En majoritet av de universitetsstuderande i Iran är kvinnor och de flesta flickor går också i grundskolan, undantagen sker bland mycket religiösa, på landsbygden och bland etniska minoriteter. Kvinnor har rösträtt, är medlemmar i det iranska parlamentet och kan inneha både minister- och vice presidentposter.

Iranska kvinnor som är gifta med utlänningar kan numera överföra sitt medborgarskap till sina barn när barnen är 18 år fyllda och ansökt om ett medborgarskap.

Personer/organisationer som arbetar för kvinnors rättigheter har dock mycket litet utrymme att verka och motarbetas aktivt av myndigheterna.

17. Barnets rättigheter

Barn har en utsatt situation i Iran. Barnarbete har förekommit under lång tid och är en etablerad företeelse. Det är inte bara i mindre familjejordbruk utan även i mer organiserade former som barn utnyttjas som arbetskraft. Enligt lag får barn under 15 år inte arbeta.

Samhällets institutioner för barns skydd är svaga och det erbjuds ringa hjälp till barn som inte får tillräcklig omsorg av sina vårdnadshavare eller släktingar. Arvsrätten föreskriver att söner ärver dubbelt så mycket som döttrar.

Enligt religiösa påbud betraktas pojkar som könsmogna strax före 15 års ålder och flickor strax före nio års ålder. Detta har traditionellt varit den lagligt tillåtna giftasåldern. År 2002 slog rådet för ändamålsenlighet fast gränsen till 13 år för flickor och 15 år för pojkar men att yngre flickor ändå kan giftas bort efter särskilt medgivande från familjen.

Iran har kritiserats för att inte särbehandla barn inom straffrätten. Tidigare har personer under 18 år kunnat dömas till samma straff, inklusive dödsstraff, som vuxna. Flera minderåriga har under de senaste åren dömts till dödsstraff och hållits fängslade till dess att de fyllt 18 år, varefter avrättningarna verkställts. Detta strider mot den konvention om barnets rättigheter som Iran ratificerat. Det finns särskilda domstolar för minderåriga som ska ta hänsyn till den åtalades ålder men som likväl utdömt dödsstraff. Enligt den nya strafflagen som antogs under året ska dödsstraffet inte längre vara tillämpligt för personer under 18 år. Dock har paragrafer tillagts som öppnar för domare att utdöma det grövsta straffet även för minderåriga i det fall brottet ”strider mot Guds lag”. Det lämnas alltså till domaren att slutligt avgöra nivån på straffet.

I landets stora städer är gatubarn en vanlig syn. Ofta syns barn idka försäljning av enklare attiraljer i gatukorsningar mellan väntande bilar. Aga är tillåtet i Iran.

18. Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Irans konstitution garanterar jämställdhet för personer som tillhör religiösa och etniska minoriteter. I verkligheten förekommer dock en utbredd diskriminering, både i lag och i praktiken. Detta inkluderar konfiskering av egendom, diskriminering på arbetsmarknaden och kulturella och språkliga restriktioner. All kontakt med rättsväsendet och alla rättsliga förfaranden sker på persiska vilket försvårar för flera minoritetsgrupper med andra modersmål. Hemspråksundervisning är inte tillåtet. Arabiska studeras men endast i religiösa syften. Eftersom persiska är det enda tillåtna undervisningsspråket kan många med andra modersmål hoppa av utbildningen.

En diskriminerande faktor i det iranska samhället är det frekventa användandet av *Gozinesh* (gallring). *Gozinesh* används vid rekryteringen av kandidater för statliga jobb och innebär att kandidaten för att komma i fråga uppmanas demonstrera lojalitet till Shiaislam och till de rättslärdas styre (*Velayat-e faqih*). Detta lojalitetskrav utesluter i praktiken många ahwazis, balucher, turkmener, kurder och kristna från anställning i offentlig sektor.

Antalet minoriteter i landet är många och den iranska nationaliteten kan ses som relativt enande. Personer som tillhör minoritetsgrupperna förföljs inte

systematiskt, men de som enligt regimen alltför aktivt arbetar för den egna gruppens rättigheter eller som belyser diskrimineringsproblematiken löper stor risk att själva straffas. Framförallt har detta varit fallet vad gäller kurder, balucher, azerbajdzjaner, turkmener och ahwazis (araber; 2-3 miljoner) och staten har i många fall svarat med repressalier mot dessa befolkningsgrupper. Kurder (5-10 miljoner) som uttrycker sig politiskt riskerar att gripas, fängslas eller torteras och medlemskap eller samarbete med någon av de förbjudna kurdiska organisationerna (PJAK, KDPI eller Komala) används ofta som förevändning. Vid årets slut väntade åtminstone 19 kurder på verkställandet av sina dödsstraff.

Sistan-Baluchistan är en region rik på resurser, men trots det lever 76 procent under gränsen för extrem fattigdom att jämföra med 13 procent i hela Iran. Bevis föreligger för att myndigheterna systematiskt konfiskerat land och tvingat balucher och personer som tillhör andra minoriteter att migrera.

Den som alltför aktivt framhäver azerbajdzjansk kultur eller belyser avsaknaden av språkliga rättigheter riskerar att straffas. Efter en demonstration mot miljöförstöringen vid Oroumieh-sjön i april 2011 greps 70 iranska azerer tillfälligt och det är fastlagt att åtminstone tre torterades. Azererna är Irans största etniska minoritet (uppskattningsvis 15-20 miljoner personer har azeriskt ursprung), talar en turkisk dialekt och har en turkisk identitet som likt andra icke-persiska etniciteter inte helt fritt får uttryckas. Den Högste ledaren i Iran tillhör dock den azeriska minoriteten.

Situationen för ahwazierna är mycket ansträngd. Myndigheterna har fört en systematisk bosättningspolitik i syfte att skapa en persisk majoritet i Khuzestan där också 90 procent av Irans oljefyndigheter finns. Ända sedan massdemonstrationer ägde rum i området 2005 protesterar ahwazierna med jämna mellanrum. Under en demonstration 2011 torterades fyra ahwazier till döds och ytterligare åtta avrättades, varav en sextonårig pojke.

Den judiska minoriteten i Iran uppgår idag till cirka 20 000. Trots regimen hatfyllda retorik mot Israel som stat behandlas Irans judar relativt väl. De kristna i Iran, runt 200 000 personer, är främst armenier och assyrier. Även de kristna kan sägas behandlas relativt väl av den iranska staten, även om deras religiösa tro gör att de utestängs från vissa delar av samhället, såsom arbete i offentlig sektor. Zoroastrierna beräknas vara omkring 30 000 personer. Såvitt känt utsätts de inte för direkta kränkningar utöver de allmänna svårigheter som finns för icke-shiamuslimer i Iran.

Judendom, kristendom och zoroastrianism erkänns som religiösa minoriteter i den iranska konstitutionen. Inga av de etniska minoriteterna erkänns formellt.

19. Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Homosexuella, bisexuella och transpersoner (HBT-personer) lever ett undanskymt liv i Iran och deras existens förnekas från officiellt håll. Homosexuella handlingar är straffbara, i vissa fall med döden. Den officiella retoriken mot homosexuella är stark och stora delar av samhället är mycket intoleranta mot HBT-personer. Detta accentueras av presidentens uttalande från 2007 om att "Iran inte har några homosexuella". FN:s uppmaningar till Iran att säkerställa att HBT-personers säkerhet och rättigheter garanteras enligt Irans åtagande under konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter har lämnats obesvarade.

Uppgifter om dödsdomar och avrättningar på grund av anklagelser om homosexuellt umgänge har förekommit. Åtminstone tre personer uppges ha avrättats under 2011 av dessa skäl och minst ytterligare tre har fått sina dödsdomar avkunnade. Samtliga dömda och avrättade var män. Enligt artikel 111 i strafflagen ska personer som ägnat sig åt frivillig homosexuell handling (sodomi) dömas till döden. Den nya strafflagen förväntas ha en förmildrande syn på en gift man som utför handlingen.

Könsbyten är däremot sanktionerade av staten och medicinsk hjälp så som operationer och hormonbehandling ges till personer som så önskar.

20. Flyktingars rättigheter

I stora drag är Irans behandling av sina två stora flyktinggrupper, afghaner och irakier, exemplarisk sett i ett regionalt perspektiv.

Cirka 2 400 000 flyktingar befinner sig i Iran, varav ungefär 2 300 000 är afghaner och 42 000 irakier. Ungefär 850 000 av afghanerna är registrerade och åtnjuter tillgång till vissa av samhällets trygghetssystem. Övriga uppehåller sig illegalt i Iran och är i princip rättslösa och står utanför rättssystemet, men behandlas överlag drägligt. En minoritet av dessa registrerade flyktingar lever i flyktingläger. Endast ett fåtal av flyktingarna övergår till att bli iranska medborgare.

Den ursprungliga orsaken till migrationen av afghaner är naturligtvis kriget i Afghanistan, men det faktum att afghaner delar religion och har ett nära besläktat språk med persiska medför möjligheter att arbeta och leva i Iran om än i lågstatusyrken.

Myndigheternas attityd gentemot flyktingarna kännetecknas av ambivalens. Den officiella ståndpunkten är att flyktingarna ska repatrieras och inte integreras i samhället, men den iranska ekonomin är delvis beroende av dem på

vissa områden såsom gatustädning, i byggnadsindustrin och i jordbrukssektorn. I rådande ekonomiska situation har efterfrågan på afghansk arbetskraft gått ned, vilket lett till en ökad repatriering, 19 000 personer återvände under 2011 vilket innebär en trefaldig ökning jämfört med året innan.

De irakiska flyktingarna i Iran är betydligt bättre integrerade i samhället, men också avsevärt färre, än afghanerna. Det politiska trycket för repatriering är mindre kännbart. Utöver de stora grupperna afghaner och irakier finns en mindre andel flyktingar från bland annat Uzbekistan, Pakistan, Tadzjikistan och Sri Lanka.

21. Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Iran, som har ett stort antal krigsinvaliderna efter kriget med Irak 1980-1988, har gjort betydande ansträngningar för att hjälpa funktionshindrade och för att motverka diskriminering av funktionshindrade personer. Dessa personer göms inte undan, men befinner sig detta till trots i en svår situation. Det iranska samhället är generellt sett inte organiserat med hänsyn till de funktionshindrades särskilda behov. Avsaknad av trottoarer och rulltrappor vid köpcentrum och matbutiker är två exempel på vardagliga problem för handikappade. Den allmänt mycket enkla standarden på landsbygden underlättar inte heller för människor med rörelsehinder.

ÖVRIGT

22. Frivilligorganisationers arbete för mänskliga rättigheter

Insatser på plats för att informera och verka för en förbättring av de mänskliga rättigheterna i Iran är i praktiken inte möjliga.

Många frivilligorganisationer har sedan presidentvalet 2009 lagts ner och dess personal har hotats och fängslats för sitt arbete. Regimen slår systematiskt ner på alla icke-statliga organisationer som ägnar sig åt mänskliga rättigheter eller de som belyser deras verksamhet. Centrumet för försvar av mänskliga rättigheter (CHRD), Förbundet för fängslades rättigheter, Mänskliga rättighetersaktivister i Iran (HRA) och Kommittén för mänskliga rättigheter-reportrar (CHRR) är alla exempel på nedlagda frivilligorganisationer.

23. Internationella och svenska insatser på området mänskliga rättigheter

Sedan presidentvalet 2009 har insatser från utländska aktörer starkt begränsats. Ingen av de ledande mänskliga rättighetsorganisationerna finns stationerade i Iran. Åtskilliga FN-organ är dock verksamma i Iran, däribland UNHCR,

UNICEF, WHO, WFP, UNDP, UNESCO och UNODC och vissa insatser, som till exempel narkotikabekämpning, vaccineringsprogram och miljöförbättringsarbete kan dock fortfarande utföras.

FN utsåg förra året en särskild rapportör för mänskliga rättigheter i Iran, Ahmad Shaheed. Denna har dock fått avslag på sin ansökan att besöka landet. FN följer utvecklingen i landet mycket noga och sammanställer årligen en rapport om situationen för de mänskliga rättigheterna i landet, den senaste röstades igenom i Generalförsamlingen i oktober 2011.

I ljuset av den försämrade situationen för de mänskliga rättigheterna i Iran, har EU beslutat om att införa en rad sanktioner riktade mot politiska företrädare och högt uppsatta tjänstemän som ansvarar för allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna i Iran. Sanktionerna infördes i april 2011 och har utökats i takt med att situationen förvärrats. Sanktionerna innebär att 78 personer omfattas av reseförbud till EU samt frysning av eventuella tillgångar inom EU. Sedan mars 2012 är det även förbjudet att exportera övervakningsutrustning samt annan utrustning som kan användas för inre förtryck.